

MUĞLA

Tarımsal Yatırım Rehberi

2024

T.C.

Tarım ve Orman Bakanlığı
Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi

MUĞLA

İÇİNDEKİLER

1.TARIMSAL YAPI	1
1.1 GENEL BİLGİLER	1
1.2 TARIM ALANLARININ DAĞILIMI VE ÜRETİM MİKTARI	2
1.3 BİTKİSEL ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ	2
1.4 HAYVAN VARLIĞI İSTATİSTİKLERİ	3
1.5 SU ÜRÜNLERİ İSTATİSTİKLERİ	4
2.TARIMSAL YATIRIM POTANSİYELİ	4
2.1 MUĞLA'DA TARIMA YATIRIM YAPMAK İÇİN NEDENLER	4
2.2 MUĞLA'DA TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖREL ALANLAR	5
2.3 MUĞLA'DA TARIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ İŞLETME SAYILARI	6
2.4 ORGANİZE TARIM BÖLGELERİ (OTB)	6
3.DESTEK VE KREDİLER	7
3.1 KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI (KKYDP) (2021-2025)	7
3.2 IPARD DESTEKLEMELERİ.....	10
3.3. BAKANLIK TARIMSAL DESTEKLEMELERİ	12
3.3.1. BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLERİ	12
3.3.2. HAYVANSAL ÜRETİM DESTEKLERİ	17
3.3.3. SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN DESTEKLENMESİ.....	20
3.3.4. TARIMSAL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRMENİN DESTEKLENMESİ	20
3.4. TARIMSAL KREDİLER	21
3.5. ORKÖY DESTEKLERİ	26
3.6. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DIŞINDAKİ KURUMLAR	29
4.İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLARIN İLETİŞİM BİLGİLERİ	30

1. TARIMSAL YAPI

1.1. İL HAKKINDA GENEL BİLGİLER

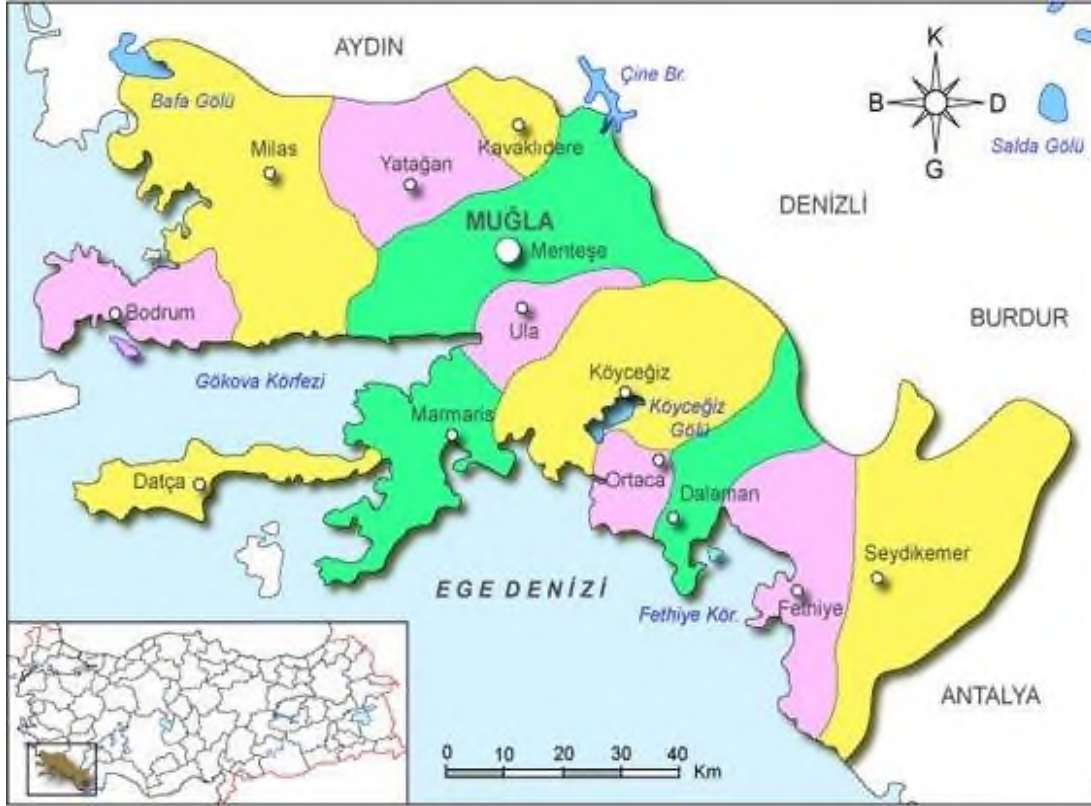
Tablo 1. Muğla İline Ait Genel Bilgiler

Nüfus bilgisi (kişi)	1.066.736
Türkiye’de ÇKS ye Kayıtlı Toplam Çiftçi Sayısı (kişi)*	2.340.168
Muğla ili ÇKS ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı (kişi)*	29.783
Yüzölçümü (da)	13.338.000
Toplam Tarım Alanı (da)	2.049.976
Mera Alanı (ha)	17.334
Nadas Alanı (da)	107.450
Orman Alanı (ha)	831.320

Kaynak: TÜİK 2023,

* Tarım ve Orman Bakanlığı ÇKS Verileri 2024 üretim yılı

Şekil 1. Muğla İli Haritası

13 İLÇE

569 MAHALLE

1.2. TARIM ALANLARININ DAĞILIMI VE ÜRETİM MİKTARI

Tablo 2. Yıllar İtibariyle Tarımsal Üretim Miktarı ve Üretim Alanı (Ton – Da)

	2020		2021		2022		2023	
	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar	Alan	Miktar
Meyve	1.216.203	470.296	1.201.019	679.396	1.198.700	755.504	1.197.716	725.738
Sebze	127.915	948.443	98.773	855.496	91.187	761.389	79.185	636.798
Tarla	740.411	197.043	691.532	139.151	649.070	137.612	632.337	140.137

Kaynak: TÜİK

1.3. BİTKİSEL ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

Tablo 3. Seçilmiş Tarla Bitkilerinin Üretim Miktarı (Ton)*

Ürün	Türkiye	Muğla	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Arpa	9.200.000	15.353	0,16
Buğday	22.000.000	75.230	0,34
Mısır (Dane)	9.000.000	8.435	0,09
Patates	5.700.000	18.305	0,32
Triticale (Yeşil Ot)	1.256.559	130.298	10,36

Kaynak: TÜİK 2023,

*İlde üretilen bazı tarla bitkileri

Tablo 4. Seçilmiş Meyvelerin Üretim Miktarı (Ton) *

Ürün	Türkiye	Muğla	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Mandalina (Clementin)	123.896	12.561	10,13
Limon	2.325.726	140.622	6,04
Nar	638.821	64.834	10,14
Portakal (Washington)	1.500.257	202.983	13,52
Zeytin (Yağlık)	1.030.000	163.282	15,85

Kaynak: TÜİK 2023,

*İlde üretilen bazı meyveler

Tablo 5. Seçilmiş Sebzelerin Üretim Miktarı (Ton)*

Ürün	Türkiye	Muğla	Türkiye Üretimi İçindeki Payı (%)
Domates (Sofralık)	7.749.152	469.595	6,05
Kabak (Sakız)	573.617	22.795	3,97
Karpuz	3.147.921	22.006	0,69
Hıyar (Sofralık)	1.562.058	22.414	1,43
Patlıcan	817.591	38.954	4,76

Kaynak: TÜİK 2023

*İlde bazı önemli sebzeler

1.4. HAYVANSAL ÜRETİM İSTATİSTİKLERİ

Tablo 6. İldeki Hayvan Varlığı (Baş/Adet)

			2021	2022	2023
Büyükbaş	Manda	Manda	90	108	10
	Sığır	Kültür	206.689	183.847	168.744
		Melez	63.859	79.990	65.514
		Yerli (Sığır)	10.389	9.776	6.898
Küçükbaş	Keçi	Kıl	244.674	265.021	200.995
		Tiftik	0	0	0
	Koyun	Merinos	25.713	34.148	34.555
		Yerli (Koyun)	201.648	238.435	199.571
Kanatlı	Hindi		14.208	17.126	16.201
	Kaz		2.307	2.338	2.381
	Ördek		4.755	4.226	3.992
	Tavuk Et		18.750	0	20.000
	Tavuk Yumurta		524.803	516.650	482.447
Arı Kovanı			949.267	884.096	817.014

Kaynak: TÜİK

1.5. SU ÜRÜNLERİ İSTATİSTİKLERİ

Tablo 7. Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Üretim Kapasitesi

YIL	Avcılık		Yetiştiricilik		TOPLAM
	İçsu		Deniz/İçsu		
	Üretim Miktarı (Ton)	Tesis Sayısı (Adet)	Kapasite (Ton/Yıl)	Üretim Miktarı (Ton)	Üretim Miktarı (Ton)
2020	684	339	116.536	141.449	142.133
2021	689	337	115.522	144.295	144.984
2022	436	341	122.023	170.206	170.642
2023	456	332	119.204	176.108	176.564

Kaynak: TÜİK, BSGM

2. TARIMSAL YATIRIM POTANSİYELİ

2.1. MUĞLA'DA TARIMA YATIRIM YAPMAK İÇİN NEDENLER

- İlin 1480 km kıyı şeridi uzunluğu, coğrafi yapısı, konumu ve zengin tatlı su kaynakları varlığı nedeniyle zengin su ürünleri varlığına ve kültür balıkçılığı altyapısına sahip olması.
- İl genelinde zeytinciliğin yoğun bir şekilde yapılması, coğrafi ve ekolojik yapısı nedeniyle farklı bölgelerinde kaliteli ve değişik lezzette zeytinyağı elde edilmesi, özellikle iç bölgelerde iklimsel nedenlerden dolayı erken toplanan zeytinlerin yağ kalitesinin yüksek olması.
- Coğrafi konumundan dolayı değişik yükseltilere sahip ilde birçok ılıman ve subtropik iklim bitkilerinin üretimi ve hayvancılığın farklı kollarının yapılabilmesi.
- İlde turizm sektörünün gelişmiş olması nedeniyle bu sektörün farklı çeşit ve kriterlerde ürün taleplerinin olması.
- İlde yerel çeşitler ve yerel hayvan ırklarıyla hala üretimin yapılıyor olması ve bu nedenle “organik tarım” faaliyetleri için büyük bir potansiyel olması, sahil turizminin yanında yayla ve tarım turizmine de uygun olması.
- İlde kara, deniz ve hava ulaşım ağının gelişmiş olması nedeniyle ürün sevkiyatının kolay olması.
- Örtü altı yetiştiriciliğinde özellikle Fethiye, Seydikemer ve Ortaca ilçelerinin üreticilerin teknoloji ve üretim teknikleri bakımından gerekli bilgiye sahip olması, ihracata yönelik yapılan üretim alanlarında seralarımızın hızla modernleşmesi, ürün paketleme ve ihracatçı firmaların artması.
- İlin ormanlık alanlarının geniş olması nedeniyle özellikle doğadan toplanan endemik, tıbbi ve aromatik bitkiler yönünden zengin olması.
- Muğla zengin florasından ve çam ormanlarından elde edilen çam balı üretimi bakımından önemli bir yere sahiptir. İlin kovan varlığı ve bal üretiminde ülke genelinde ilk sırada olması, Muğla Arı Yetiştiricileri Birliğinin bulunması ve Türkiye’de üretilen çam ballarının %75-80’i Muğla ilinde üretilmesi, Türkiye çam balı üretim sahasının %80’ini oluşturması, Türkiye’nin bal ihracatının, %90’ını Muğla’da üretilen çam balları oluşturması.

- Tarımsal üretim alanlarında basınçlı sulama sistemlerinin yaygınlaşmasıyla son yıllarda sulanabilir tarım alanlarının artması.

2.2. MUĞLA'DA TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖREL ALANLAR

- **Hayvancılık**

İlin doğal yapısı nedeniyle keçi yetiştiriciliğine uygun olup özellikle kıl keçisi yetiştiriciliği yapılabilmektedir. Son yıllarda keçi peyniri ve sütünün değerinin anlaşılması nedeniyle pazarlamada sorun yaşatmamaktadır. Ayrıca yöre üreticisi de bu konuda hevesli ve yatkındır.

- **Arıcılık**

Son yıllarda arı yan ürünlerine olan polen, propolis, arı zehiri gibi ürünlerin apiterapide kullanılması yaygınlaştığından dolayı halk arasında bu ürünler önemli bir yere sahip olmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi arıcılık Muğla'da yoğun olarak yapılmakta ve gerekli potansiyel bulunmaktadır.

- **Organik Tarım**

Kimyasal kullanılarak yapılan tarımsal üretimin hem doğaya hem de insan sağlığına olan olumsuz etkileri herkes tarafından bilinmektedir. Son yıllarda tüketici tarafından Organik Ürünler tercih edilmektedir. İlimizde 912 üretici ile 66.156 dekar alanda 10.930 ton 72 farklı ürün elde edilmektedir. Önemli organik ürünler zeytin, susam, turunçgiller, badem ve nar olarak sayılabilir.

- **Meyvecilik ve Sebzeçilik**

İlin Datça ilçesinde badem ve turfanda çağla üretimi, Ula, Köyceğiz, Ortaca ve Fethiye'de narenciye ve nar yetiştiriciliği, Seydikemer, Fethiye, Ula ve Kavaklıdere ilçelerinde elma, ceviz ve kiraz, yetiştiriciliği, yüksek bölgeler hariç ve başta Milas ilçesi olmak üzere hemen tüm ilçelerinde zeytincilik yapılmaktadır. Ayrıca ilin her bölgesi bağcılık için uygundur. Bağcılıkta turfanda, çekirdekli kuru üzüm ve şarapçılık olarak değişik sektörler geliştirilebilir. Sulanabilir alanlar sebzeçiliğin her türü için uygundur. Sahil yörelerinde seracılık ana geçim kaynaklarından biridir. Yazlık ve kışlık sebzelerde erken ve geç turfanda sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. Özellikle Datça İlçesindeki güz domatesi yetiştiriciliği geniş alanlarda yapılmakta ve iyi gelir getirmektedir.

- **Su Ürünleri**

İlde, su ürünleri üretiminde kullanılan alan ve kaynaklar düşünüldüğünde, kaynakların uygun ve tam kapasite ile kullanıldığı ve üretim haddini doldurmuş olduğu görülmektedir. Ancak ilin deniz ve su kaynakları potansiyeli dikkate alındığında yeni potansiyel alanların belirlenmesi ile yeni üretim alanlarının açılması ve yeni yatırımların yapılması mümkün olacaktır.

- **İyi Tarım Uygulamaları**

İyi tarım uygulamaları çevre, insan ve hayvan sağlığını korumayı amaçlayan, sürdürülebilir bir şekilde koruyup güvenilir gıda için izlenebilirliği esas alan, tarımın geleceğine yatırım yapan bir üretim şeklidir. İlimizde 233 üretici ile 22.913 dekar alanda iyi tarım uygulamaları kapsamında üretim yapılmaktadır.

- **Ürün Paketleme, Dolum ve Depolama Tesisleri**

Narenciye, zeytinyağı, bal, meyve-sebze ürünlerine yönelik tesisler yatırım için uygun tesislerdir.

- **Ürün İşleme Tesisleri**

Her türlü ürünün yetiştirilebildiği ilde meyvecilik, sebzeçilik ve süt ürünlerinde ürünlerin değerlendirilmesi

amacıyla ürün işleme tesisleri kurulabilir. Özellikle meyve, sebze ve hayvancılıkta ürün işleme tesislerinin kurulmasına ihtiyaç vardır. Yine meyve sebze kurutma tesisi kurulmasına ihtiyaç vardır.

- **Yem Bitkileri Yetiştiriciliği**

Muğla, yem bitkileri yetiştiriciliğinde oldukça iyi yol almıştır. Buna bağlı olarak hayvancılık da açık ahır ve yem bitkisi silajları ile gelişen bir sektördür.

2.3. MUĞLA'DA TARIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ İŞLETME SAYILARI

Tablo 8. Tarıma Dayalı Sanayi İşletmeleri

Konu	Sayı	Konu	Sayı
Süt ve Süt Ürünleri	167	Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	274
Et ve Et Ürünleri	42	Makarna ve İrmik Üretimi	23
Su Ürünleri İşleme	19	Yumurta Paketleme	17
Meyve-Sebze işleme-paketleme	324	Dondurulmuş Gıda	6
Hububat ve Bakliyat Üretimi	6	Hazır Yemek, Tabldot Yemek	84
Katı ve Sıvı Bitkisel Yağ	4	Hazır çorba ve bulyon, puding, toz karışımlar, mayonez, sos vb.	9
Şekerleme Üretimi (paketleme hariç)	0	Kuruyemiş ve Çerezler	138
Zeytinyağı	241	Baharat İşleme	20
Konserve ve Salça(meyve-sebze üretimi içinde)	0	Alkolsüz İçecekler	21
Fermente ve salamura ürün üretimi	96	Alkollü İçecekler	11
Pastacılık Ürünleri Üretimi	355	Bal, polen, arısıütü ve temel petek üretimi ve ambalajlama	127
Nişasta ve Nişasta mamulleri	0	Gıda Katkı ve Aroma Maddeleri	1
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu ve Benzeri Ürünler	9	Gıda ile Temas Eden Maddeler	9
Un üretimi	42	Yem	330
Unlu mamuller üretimi	523	TOPLAM	2.898

Kaynak: Muğla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

2.4. ORGANİZE TARIM BÖLGELERİ

Tarım ve Orman Bakanlığı olarak yenilenebilir enerjinin kullanılacağı, yeni teknolojilerin uygulanacağı, yüksek verim ve kesintisiz üretimin hedeflendiği, çevreye uyumlu, yeterli büyüklükte, güçlü altyapısı olan, atık yönetimi süreçleri verimli ve sürdürülebilir şekilde tasarlanan, sıfır atık ilkesiyle faaliyet gösterecek, marjinal arazilerde ve büyük şehirlere yakın yerlerde Organize Tarım Bölgeleri kurmaktayız.

2024 yılı Kasım ayı itibarıyla 35 il de 42 adet OTB'ye Bakanlığımız tarafından tüzel kişilik kazandırılmış olup hâlihazırda projelerin iş ve işlemleri devam etmektedir.

Organize Tarım Bölgelerine Sağlanan Destek, Teşvik ve Avantajlar:

Organize Tarım Bölgesi Yatırımcılarına;

KKYDP kapsamında 14 milyon TL'ye kadar % 50 hibe, (7 Milyon TL hibe),

IPARD kapsamında 500.000 Euro ya kadar %60-70 hibe,

- Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ziraat Katılım Bankası tarafından,
 - Kapalı ortamda bitkisel üretim konusunda %100'e varan (sıfır faiz) oranda 100 Milyon TL üst limitli Hazine faiz/kar payı destekli yatırım ve işletme kredisi,
 - Hazine faiz destekli kredilerde standart faiz indirimine ilave %15 faiz/kar payı indirimi,
- İyi tarım uygulamaları, organik tarım, biyoteknik ve biyolojik mücadele destekleri,
- Örtü altı üretim aşamasında TARSİM tarafından, sigorta priminde %5 indirim, sağlanmaktadır.

Yatırım Programındaki Organize Tarım Bölgelerine;

Altyapı inşaatları (Yol, İçme Suyu, Kullanma Suyu, Elektrik, Kanalizasyon, Çevre Duvarı, jeotermal Kuyu, Isıtma Sistemi) ve genel idare giderleri için yıllık %3 faizli, 3 yılı ödemesiz olmak üzere toplam 13 yıl vadeli kredi kullanılmaktadır.

Muğla Seydikemer Süt Organize Tarım Bölgesi

Muğla Seydikemer Süt Organize Tarım Bölgesi; Bakanlığımız tarafından finanse edilen yatırım projesi parselasyon planı aşamasında olup; 1.143 dekar alanda, 25.000 ton üretim kapasitesi ile üretim yapılan Muğla Seydikemer Süt OTB bölgenin ve civar illerinin süt ihtiyacının büyük bir kısmını karşılaması planlanmaktadır. Ayrıca OTB bünyesinde toplam 2.500 kişilik iş istihdamı oluşturulması hedeflenmektedir.

OTB Yerleşim Yeri; SEYDİKEMER
Üretim Türü; Süt
Toplam Alan (Da); 1.143
İstihdam (Kişi); 2.500
Kapasite (Hayvan Adet); 25.000
Mevcut durumu; Parselasyon planı aşamasındadır.

3. DESTEK VE KREDİLER

3.1. KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ PROGRAMI (KKYDP) (2021-2025)

Uygulayıcı Kurum: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI / Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

Mevzuat:

- 1- **CBK;** 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19 uncu maddesi ile 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar
- 2- **Tebliğ;** Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2023/51)

KKYDP uygulanmasının amacı; üretici gelirlerini artıran ve çeşitlendiren, yeni teknoloji içeren, tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayinin gelişmesini ve yaygınlaştırılmasını esas alan projeleri desteklemektir. Bu kapsamda hibe esas proje tutarının %50'si hibe desteği olarak verilmektedir. Proje bütçesi KDV (katma değer vergisi) hariç hazırlanır.

Kadınlar, genç girişimciler, tarımsal amaçlı örgütler ve OTB'lerde yer alacak yatırımcılar öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin tarıma dayalı ekonomik faaliyetlerine yönelik yatırımları için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

Kimler Başvurabilir?

Hazırlanacak proje başvuruları gerçek ve tüzel kişiler (idari ve mali açıdan kamudan bağımsız) tarafından yapılır. Başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişilerin, Bakanlık tarafından oluşturulan çiftçi kayıt sistemine veya Bakanlık tarafından oluşturulmuş diğer kayıt sistemlerine son başvuru tarihinden önce kayıtlı olması gerekir.

Hangi Konular Destek Kapsamındadır?

(1) Tarıma dayalı ekonomik yatırım konularında küçük ve orta ölçekli işletmeler için (3.000.001 TL - 14.000.000 TL);

- a) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırım konularında;
 - 1) Tıbbi ve aromatik bitkilere yönelik yatırımlar,
 - 2) Bitkisel ürünlere yönelik yatırımlar,
 - 3) Hayvansal ürünlere yönelik yatırımlar,
 - 4) Çelik silo konusuna yönelik yatırımlar,
 - 5) Soğuk hava deposu konusuna yönelik yatırımlar,
- b) Tarımsal üretime yönelik sabit yatırım konularında;
 - 1) Kapalı ortamda bitkisel üretime yönelik yatırımlar,
 - 2) Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar,
 - 3) Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar,
 - 4) Kanatlı hayvan yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar,
 - 5) Kültür mantarı üretimine yönelik yatırımlar,
 - 6) Büyükbaş ve küçükbaş hayvan kesimhanelerine yönelik yatırımlar,
 - 7) Kanatlı hayvan kesimhanelerine yönelik yatırımlar,
- c) Bu Tebliğ kapsamında bulunan konularla ilgili yenilenebilir enerji kaynakları kullanımına yönelik yatırımlar,
- ç) Su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yatırım konularında;
 - 1) Denizlerde yetiştiricilik,
 - 2) İç sularda yetiştiricilik,
 - 3) Tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgelerinde yetiştiricilik,
- d) Hayvansal ve bitkisel orijinli gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırım konularında;
 - 1) Hayvansal orijinli gübre,
 - 2) Bitkisel orijinli gübre,

(2) Kırsal ekonomik altyapı yatırım konularında küçük ölçekli işletmeler için (100.000 TL- 3.000.000 TL);

- a) Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı yatırımları,
- b) Arıcılık ve arı ürünlerine yönelik yatırımlar,
- c) Bilişim sistemleri ve eğitimi yatırımları,
- ç) El sanatları ve katma değerli ürünlere yönelik yatırımlar,
- d) İpek böceği yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar,
- e) Su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar,
- f) Tarımsal amaçlı örgütler için makine parkı yatırımları,
- g) Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Tablo 9. Ekonomik Yatırımlar Hibeye Esas Proje Tutarları Üst Limitleri (TL)

Yeni Tesis	14.000.000
Tamamlama	12.000.000
Kapasite Artırımı	10.000.000
Teknoloji Yenileme ve/veya Modernizasyon	10.000.000

Hibeye esas proje tutarı alt limiti 3.000.001 Türk Lirasıdır. Bu limitin altındaki başvurular kabul edilmez.

Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımları Hibeye Esas Proje Tutarları Üst Limitleri

Tüm başvurular 100.000-3.000.000 TL

Başvurular Ne Zaman ve Nereye Yapılır?

Ekonomik Yatırımlar konusunda hazırlanan Uygulama Esaslarında belirtilen tarihlerde yatırımcılar, Tebliğde ve Uygulama Rehberinde belirtilen kurallar çerçevesinde hazırladıkları başvuru dosyalarını www.tarimorman.gov.tr adresinde yer alan başvuru linki üzerinden online olarak giriş yapar.

Projelerin Değerlendirilmesi Nasıl Yapılır?

Başvurular değerlendirilirken başvuru sahibinin niteliği, yatırım yerinin karakteristiği, yatırım yerinin mülkiyeti, yatırımın niteliği, yatırımın sektörel önceliği, başvuru sahibinin daha önce hibeden yararlanma durumu gibi kriterler göz önüne alınır.

Başvurular, ön değerlendirme puanlarına göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanarak teklif listeleri hazırlanır. Aynı puanı alan başvurular kendi aralarında sıralanırken başvuru zamanı daha önce olan üst sıraya alınır.

Hibe Desteği Ne Zaman Ödenir?

Başvuru sahipleri İl Müdürlüğü ile hibe sözleşmesini imzaladıktan sonra projesinde belirtilen işleri tamamlayarak proje kapsamında yapılan harcamaları gösterir belgeleri İl Müdürlüğüne teslim eder ve İl Müdürlüğü tarafından proje kontrolü yapılarak nihai rapor hazırlanır ve sistem üzerinde gerekli girişler yapılarak ödeme talebi Genel Müdürlüğe bildirilir. Genel Müdürlük tarafından yatırımcının hesabına ödeme yapılır.

Hibe Desteği verilen Yatırımlar hibenin ödendiği tarihten itibaren 5 yıl boyunca el değiştiremez, Yatırım yeri ve niteliği değiştirilemez. Aksi takdirde verilen hibe desteği faizi ile birlikte geri tahsil edilir. İl Müdürlükleri yılda 2 defa yatırımları yerinde kontrol eder.

Yeniden Hibe Desteğine Başvuru Nasıl Yapılır?

Daha önce hibe verilmiş bir yatırım için kapasite artırımı, modernizasyon, teknoloji yenileme konularında başvurular yapılabilir ancak bunun için ödenen hibe tarihinden itibaren 1 yıl geçmiş olmalıdır. Farklı bir konuda yeni yatırım yapmak için ise süre kısıtlaması yoktur.

3.2. IPARD DESTEKLEMELERİ

Uygulayıcı Kurum: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI / Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)

Mevzuat: 4 Sayılı CBK 35. Bölüm

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) **Temmuz 2024** tarihinde **Üçüncü Başvuru Çağrı İlanına** çıkmış bulunmaktadır.

Başvuru kabulüne ilişkin bu çağrı, **IPARD Programı 2021-2027 dönemi** kapsamında yatırım yapmak isteyen işletmeler tarafından destek almak üzere yapılacak başvurular ile ilgilidir.

Programın Kaynağı

Faydalanıcılara uygun harcamalar karşılığında sağlanacak olan mali desteğin kaynağı, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti eş finansmanından oluşturulan IPARD Programı Fonu'dur. Bu destek "Kamu Katkısı" olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu kamu katkısı, program çerçevesinde gerçekleşmiş yatırımlar için geri ödemesiz olarak kullanılacaktır.

Başvuru Yapılacak İller

IPARD III Dönemi Üçüncü Başvuru Çağrı İlanı kapsamında destek almak amacıyla **81 ilden proje başvurusu yapılabilir.**

DESTEKLENECEK TEDBİRLER VE DESTEK BÜTÇESİ

"Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar" tedbirinden yapım işi, makine-ekipman, hizmet ve görünürlük alımları desteğine ilişkin başvurular kabul edilecektir.

Tedbir Adı	Sektör Kodu	Sektör Adı	Destek Oranı	Toplam Destek Bütçesi (Avro)
Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar (101)	101-1	Süt Üreten Tarımsal İşletmeler	%60-75	90.000.000
	101-2	Kırmızı Et Üreten Tarımsal İşletmeler		
	101-3	Kanatlı Eti Üreten Tarımsal İşletmeler		
	101-4	Yumurta Üreten Tarımsal İşletmeler		

Başvuru Tarihleri

Başvurular, Eylül-Ekim tarihleri arasında yatırımın uygulanacağı ilde bulunan TKDK İl Koordinatörlükleri ve İl İrtibat Ofislerinde kabul edilmeye başlanacaktır.

	Online Proje Başvuru sistemi Açılış Tarihi	Online Proje Başvuru sistemi Açılış Tarihi	Başvuru Paketi Son Teslim Tarihi
3. Çağrı M1- Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar		05 Aralık 2024 18:00	10 Aralık 2024 18:00

Yatırım Süreleri

Üçüncü Başvuru Çağrı İlanı kapsamında hazırlanacak başvurularda yatırım süreleri **en fazla 12 (on iki) ay** olarak planlanmalıdır.

Başvurular İle İlgili Bilgiler

Başvurular hakkında detaylı bilgileri ve başvuru kurallarını içeren **Başvuru Çağrı Rehberi (Versiyon 3.0)** TKDK resmi internet adresinden (www.tkd.gov.tr) temin edilmelidir.

TKDK İl Koordinatörlükleri ve İl İrtibat Ofislerinin adres ve telefon bilgilerine Rehberin son kısmında, Kurumun internet adresinde (www.tkd.gov.tr) İletişim başlığı altından veya 3. Çağrıya ait Bilgi Kitapçığından ulaşılabilir.

Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme (Açık Alanda Bitkisel Üretim)" tedbirinden yapım işi, makine-ekipman, hizmet ve görünürlük alımları desteğine ilişkin başvurular kabul edilecektir.

Tedbir Adı	Sektör Kodu	Sektör Adı	Destek Oranı	Toplam Destek Bütçesi (Avro)
M7- Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme (Açık Alanda Bitkisel Üretim)	302-1	Bitkisel Üretim Çeşitlendirilmesi ve Bitkisel Ürünlerin İşlenmesi ve Paketlenmesi	%60-70	12.000.000

Başvuru Tarihleri

Başvurular 01.11.2024 tarihi saat 09:00'dan itibaren yatırımın uygulanacağı ilde bulunan TKDK İl Koordinatörlükleri ve İl İrtibat Ofislerinde kabul edilmeye başlanmıştır.

Yatırım Süreleri

Beşinci Başvuru Çağrı İlanı kapsamında hazırlanacak başvurularda yatırım süreleri yapım işi içermeyen yatırımlarda en fazla 9 (dokuz) ay, yapım işi içeren yatırımlarda en fazla 12 (on iki) ay olarak planlanmalıdır.

Başvurular İle İlgili Bilgiler

Başvurular hakkında detaylı bilgileri ve başvuru kurallarını içeren Başvuru Çağrı Rehberi (Versiyon 5.0) TKDK resmi internet adresinden (www.tkd.gov.tr) temin edilmelidir.

TKDK İl Koordinatörlükleri ve İl İrtibat Ofislerinin adres ve telefon bilgilerine Kurumun internet adresinde, (www.tkd.gov.tr) İletişim başlığı altından veya 5. Çağrıya ait Bilgi Kitapçığından ulaşılabilir.

	Online Proje Başvuru sistemi Açılış Tarihi	Online Proje Başvuru sistemi Açılış Tarihi	Başvuru Paketi Son Teslim Tarihi
5. Çağrı Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme (Açık Alanda Bitkisel Üretim)	11 Aralık 2024 9:00	08 Ocak 2025 18:00	14 Ocak 2025 18:00

3.3. BAKANLIK TARIMSAL DESTEKLEMELERİ

3.3.1. BİTKİSEL ÜRETİM DESTEKLERİ

Mevzuat:

- 1- **Cumhurbaşkanı Kararı**; 8859 sayılı “2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler ile Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar”
- 2- **Tebliğ**; 2024/39 No.lu 2025-2027 Yıllarında Yapılacak Bitkisel Üretime Yönelik Desteklemeler İle Diğer Bazı Tarımsal Desteklemelere Ödeme Yapılmasına Dair Tebliğ

- Cumhurbaşkanı Kararı üretimden önce ve ilk kez 3 yıllık olarak çıkarıldı.
- Üreticilerimiz üretime karar vermeden önce hangi havzada, hangi ürüne ne kadar destek alacağını bilecektir.
- Desteklerden Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı olan Cumhurbaşkanı Kararı ve Uygulama Esasları Tebliği’nde belirtilen koşulları yerine getiren çiftçilerimiz yararlanacaktır.
- Temel girdi maliyetlerine göre ürünler kategorilere ayrılarak her kategori için destek katsayısı belirlenmiştir.
- 2025 üretim yılı için destek katsayı değeri dekara 244 TL’dir.
- Destekleme tutarı destek katsayı değeri ile destek katsayısının çarpımı sonucu elde edilmektedir.
- Destek katsayı değeri ve destek tutarları her yıl yeniden belirlenecektir.
- Bitkisel üretim destekleri “Temel, Plânlı Üretim ve Üretimi Geliştirme Desteği” olarak 3 gruba ayrılmıştır.

1. **Temel Destek:** ÇKS’ye kayıtlı olan, planlama kapsamındaki ürünleri havzasında üreten tüm çiftçilere ve planlama kapsamı dışındaki diğer ürünleri üreten çiftçilerin tamamına temel destek ödenecektir. Mazot maliyetinin yüzde 50’si, gübre maliyetinin yüzde 25’i temel destek olarak ödenecektir.

Tablo 10. Temel Destek Kategorileri, Ürünleri ve Destek Katsayıları

Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1. Kategori	Aspir, Mercimek, Mısır (dane), Nohut, Patates, Soğan (kuru), Birinci grup yem bitkileri, Diğer ürünler	1,0
2. Kategori	Arpa, Buğday, Çavdar, Tritikale, Yulaf, İkinci grup yem bitkileri	1,3
3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık), Fındık, Kolza (kanola), Fasulye (kuru), Soya, Çay	1,5
4. Kategori	Çeltik, Pamuk (kütü)	2,25

Nadas alanlarına 0,30 destek katsayısı ile destek katsayı değerinin çarpımı sonucu hesaplanan tutar üzerinden temel destek ödenecektir.

Birinci grup yem bitkileri: Fiğ, burçak, mürdümük, hayvan pancarı, yem şalgamı, yem bezelyesi, yem baklası, üçgül, İtalyan çimi, yulaf (yeşil ot), çavdar (yeşil ot) ve tritikale (yeşil ot) ile bu ürünlerden yapılan silajları,

İkinci grup yem bitkileri: Yonca, korunga, yapay çayır mera, silajlık mısır, silajlık soya, sorgum otu, sudan otu ve sorgum-sudan otu melezi

2. **Planlı Üretim Desteği:** Üretim planlaması kapsamına alınan aşağıda yer alan stratejik 13+1 ürünü planlandığı havzasında üreten bütün çiftçilerimize, temel desteğe ilave olarak verilecektir. Mazot maliyetinin %100'ü, gübre maliyetinin %50'si karşılanmış olacaktır.

Tablo 11. Planlı Üretim Desteği Kategorileri, Ürünleri ve Destek Katsayıları

Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1. Kategori	Aspir, Mercimek, Mısır (dane), Nohut, Patates, Soğan (kuru), Birinci grup yem bitkileri	1,0
2. Kategori	Arpa, Buğday, İkinci grup yem bitkileri	1,3
3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık), Kolza (kanola), Fasulye (kuru), Soya	1,5
4. Kategori	Pamuk (kütü)	2,25

- Tarımsal yer altı su kısıtı **olmayan havzalarda 2024 üretim yılı için ÇKS de kayıtlı son üründen başlamak üzere;** sulu ve kuru tarım arazilerinde aynı ürünün art arda üç defa ekilmesine izin verilmeyecektir.
- Kütü pamuk için yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohum kullanma şartı aranmaktadır.
- Süt havzası olarak belirlenen Amasya, Bingöl, Bitlis, Çorum, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Muş, Tokat ve Tunceli illerinde yem bitkisi üreten çiftçilere planlı üretim desteği %50 daha fazla ödenecektir.
- Yeraltı sularının tarımsal kullanım açısından yetersiz olduğu belirlenen **11 ilin 52 ilçesinde sulu tarım arazilerinde** aşağıda yer alan ürünleri planlı üretime ve münavebeye uygun üreten çiftçilere Temel ve Planlı Üretim Desteğine ilave olarak Yeraltı Su Kısıtı Desteği ödenecek olup böylece mazot ve gübre maliyetinin tamamı karşılanmış olacaktır.

Tablo 12. Yeraltı Su Kısıtı Desteği Kategorileri, Ürünleri ve Destek Katsayıları

Kategoriler	Ürünler	Destek Katsayısı
1. Kategori	Aspir, Fiğ, Mercimek, Nohut, Yem bezelyesi	0,8
2. Kategori	Arpa, Buğday	1,4
3. Kategori	Ayçiçeği (yağlık)	1,2

- **Yeraltı su kısıtı olan 11 ilin 52 ilçesi:** Aksaray ili; Eskişehir, Gölbaşı, Şereflikoçhisar, Eskişehir ili; Alpu, Beylikova, Çifteler, Mahmudiye, Mihaliççık, Sivrihisar, Hatay ili; Kumlu, Reyhanlı, Karaman ili; Ayrancı, Kazımkarabekir, Merkez, Kırşehir ili; Boztepe, Mucur, Konya ili; Akören, Akşehir, Altınekin, Cihanbeyli, Çumra, Derbent, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Güneysınır, Halkapınar, Kadınhanı, Karapınar, Karatay, Kulu, Meram, Sarayönü, Selçuklu, Tuzlukçu, Mardin ili; Artuklu, Derik, Kızıltepe, Nevşehir ili; Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Niğde ili; Altınhisar, Bor, Çiftlik, Merkez ve Şanlıurfa ili; Viranşehir havzalarında **2024 üretim yılı ÇKS'de kayıtlı son üründen başlamak üzere;**
- Su kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması amacıyla ikinci ürün mısır (dane/silaj) ekilişine izin verilmeyecektir.
- Sulu tarım arazilerinde aynı ürünün art arda üç defa ekilmesine izin verilmeyecek, en az dörtlü münavebe uygulanacaktır.

- Dörtlülü münavebe uygulamasında münavebeye girmesi halinde mısır ve patates ürünlerinin münavebede bir defa yer almasına izin verilecektir.
- Tarımsal yeraltı sularının yetersiz seviyede ve su kısıtı olduğu belirlenen havzalarda damla sulama ile sulanan alanlar hariç dane mısıra destekleme ödemesi yapılmayacaktır.

3. Üretimi Geliştirme Destekleri

- a. Sertifikalı tohum kullanım desteği:** İlgili üretim yılında çavdar, çeltik, susam, tritikale, yer fıstığı ve yulaf tüm havzalarda, planlama kapsamına alınan aşağıda yer alan ürünler ise Karar ekinde yer alan tarım havzalarında desteklenmektedir. Yurt içinde üretilip sertifikalandırılan tohumu kullanarak ekim/dikim yapan çiftçilere aşağıda belirtilen destek katsayısına göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

Tablo 13. Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği Ürünleri ve Destek Katsayıları

Ürünler	Destek Katsayısı
Arpa, Buğday, Çavdar, Çeltik, Fasulye (kuru), Triticale, Yulaf	0,5
Aspir, Kolza (kanola), Susam	0,2
Korunga, Soya, Yer fıstığı, Yonca	0,6
Fiğ, Mercimek, Nohut, Yem bezelyesi	0,4
Patates	2,2

Kamu tarafından yurtiçinde ıslah ve tescil edilen yerli ve milli tohumla üretim yapan çiftçilere ilave destek verilecektir.

Tablo 14. Ürünler ve Destek Katsayıları

Ürünler	Destek Katsayısı
Ayçiçeği (yağlık), Mısır (dane), Pamuk (kütülü)	0,6
Patates	1,0

- b. Sertifikalı/Standart Fidan Kullanım Desteği:** İlgili üretim yılında yurt içinde üretilen sertifikalı ve/veya standart fidan kullanarak Tarımsal Üretim Planlanması Hakkında Yönetmeliđe uygun olarak aşağıda belirtilen türlerle yeni meyve bahçesi tesis eden çiftçilere belirlenen katsayıya göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

Tablo 15. Sertifikalı/standart fidan kullanım desteği ürünleri ve destek katsayıları

Sertifikalı/Standart Fidan Kullanım Desteği	Standart	Sertifikalı	Destek Katsayısı
Altıntop, Armut, Asma, Ayva, Badem, Ceviz, Dut, Elma, Erik, Fındık, İncir, Kayısı, Kestane, Kiraz, Kivi, Limon, Mandarin, Nektarin, Pikan cevizi, Portakal, Şeftali, Trabzon hurması, Vişne, Zeytin	Standart	Sertifikalı	2
			5

- c. Organik Tarım Desteği:** İlgili üretim yılında geçiş süreci-2, geçiş süreci-3 ve organik statüde yer alan tarım arazilerinde organik tarım faaliyeti yapan ve ürettiği ürüne “ürün sertifikası” düzenlenmiş olan çiftçiler ile organik arıcılık yapan yetiştiricilere aşağıda yer alan gruba karşılık gelen destek katsayısına göre

hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir. Organik arılı kovan desteği destek katsayı değeri kovan başına 244 TL'dir.

Tablo 16. Organik Tarım Desteği Ürün Grupları ve Destek Katsayıları

Organik Tarım Desteği	Ürün Sertifikası Türü	Destek Katsayısı
Birinci grup ürünler	Bireysel	1,2
	Grup	0,6
İkinci grup ürünler	Bireysel	0,6
	Grup	0,3
Üçüncü grup ürünler	Bireysel	0,4
	Grup	0,2
Organik arılı kovan desteği (Kovan başına)		0,3

ç. İyi Tarım Uygulamaları Desteği: İyi tarım uygulamaları yapan ve yetkilendirilmiş kuruluşlarca ilgili üretim yılında bireysel veya grup sertifikasyonu seçeneğine göre düzenlenmiş iyi tarım uygulamaları sertifikasına sahip olan çiftçilere aşağıda yer alan gruba karşılık gelen destek katsayısına göre hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

Tablo 17. İyi Tarım Uygulamaları Desteği Ürün Grupları ve Destek Katsayıları

İyi Tarım Uygulamaları Desteği	Sertifikasyon Türü	Destek Katsayısı	
Birinci grup ürünler	Örtüaltı/Kapalı ortamda bitkisel üretim	Bireysel	1,7
		Grup	0,85
	Açıkta üretim	Bireysel	0,7
		Grup	0,35
İkinci grup ürünler	Bireysel	0,6	
	Grup	0,3	
Üçüncü grup ürünler	Bireysel	0,4	
	Grup	0,2	

d. Katı Organik-Organomineral Gübre Desteği: İlgili üretim yılında katı organik-organomineral gübre kullanan çiftçilere 0,21 destek katsayısı ile katsayı değerinin çarpılması sonucu hesaplanan tutar üzerinden destek ödenir.

Fark Ödemesi Desteği: Öncelikle arz açığı veya planlama kapsamındaki ürünler olmak üzere ilgili üretim yılındaki üretim maliyetleri ile iç ve dış fiyatlar dikkate alınarak çiftçilerin, tarım politikaları amaç ve ilkelerine uyumunu kolaylaştırmak, üretimde sürdürülebilirliği sağlamak ve gelir kayıplarını telafi edebilmek amacıyla fark ödemesi desteği verilecektir. Her yıl, fark ödemesi kapsamına alınacak ürünler ve ödeme miktarı Tarım ve Orman Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ayrıca teklif edilir.

e. Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği: Ülkemizde bitkisel üretimde kimyasal ilaç kullanımının azaltılması ve kalıntının önlenmesi, bitkisel ürünlere arız olan zararlı organizmalara karşı biyolojik ve/veya biyoteknik mücadelenin yaygınlaştırılması amacıyla örtüaltında/kapalı ortamda ve açık alanda aşağıda belirtilen birim tutarlarda ödeme yapılır.

Tablo 18. Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği Birim Tutarları

Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Desteği	(TL/da)
Örtüaltı/ Kapalı ortamda bitkisel üretim (Paket destek)	3.825
Açıkta (Paket destek)	1.305

- f. Patates Siğili Desteği:** Patates siğili görülen alanlar ile patates siğili için oluşturulan güvenlik kuşağındaki alanlarda, karantina önlemi olarak alternatif ürün yetiştirilmesi veya nadasa bırakılması durumunda, Çiftçi Kayıt Sistemine dahil olan çiftçilere dekar başına 200 TL destek verilir. Aynı parselde 3 yılda bir defa ödeme olmak üzere 2025 yılında 3 yılı kapsayacak şekilde ödeme yapılır.
- g. Lisanslı Depolarda Muhafaza Edilen Ürünler İçin Kira Desteği:** Tarımsal ürünlerin, 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu çerçevesinde lisans alarak faaliyet gösteren depolarda muhafaza edilmesi halinde, aşağıda belirtilen ürünler için kira desteği ödenir.

Tablo 19. Lisanslı Depolarda Muhafaza Edilen Ürünler ve Destek Tutarı

Ürün	Kira Ücreti (TL/Ton/Ay)
Buğday, Arpa, Yulaf, Çavdar, Mısır, Çeltik/Pirinç	
Mercimek, Nohut, Fasulye, Soya Fasulyesi	
Ayçiçeği	
Pamuk	
Fındık	
Antepfıstığı	
Kuru Kayısı, Kuru Üzüm	
Zeytin, Zeytinyağı	

- ÇKS'ye kayıtlı üreticiler ile ürünlerini ÇKS'ye kayıtlı üreticilerden alan 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre kurulmuş üretici birlikleri, 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununa göre kurulan tarım kredi kooperatifleri ve birlikleri ve/veya 1163 sayılı Kooperatifler Kanununa göre kurulmuş üretici örgütleri ile 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna tabi tarım satış kooperatifleri ve birliklerine, 5300 sayılı Kanun çerçevesinde faaliyet gösteren lisanslı depo işletmelerinde muhafaza ettikleri ürünler için en fazla altı ay süre ile kira desteği ödenir.
 - Kira destekleme ücretleri, Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan kira ücreti fiyatlarının ilgili üretim yılının 1 Mayıs tarihinde geçerli olan tarife fiyatları üzerinden ödenir.
- ğ- Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (ÇMVA) Sistemine Katılım Primi Desteği:** ÇKS ve/veya Bakanlık tarafından oluşturulan herhangi bir idari kayıt sistemine kayıtlı olup ÇMVA katılım anlaşması imzalayarak ÇMVA sistemine dâhil olan, bir muhasebe yılı süresince tarımsal faaliyetlerine ilişkin muhasebe verilerini veri toplayıcılarla paylaşarak paylaştığı tüm ekonomik ve fiziki verileri ÇMVA sistemine kayıt edilen ve kaydedildiğine ilişkin kontrolü ÇMVA Sorumlu Birim tarafından yapılan tarımsal işletmelere 2025 yılı için 1.500 TL ödenecektir.
- h. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Desteği:** Bakanlıkça yetkilendirilerek tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti sunan serbest tarım danışmanları ile ziraat odası ve üretici örgütlerinde en fazla beş tarım danışmanı olmak üzere istihdam edilen her bir tarım danışmanı için on iki aylık hizmet sunumuna bağlı kalmak koşulu ile 2025 yılı için 294.000 TL danışmanlık desteği ödemesi yapılacaktır.

3.3.2. HAYVANSAL ÜRETİM DESTEKLERİ

Mevzuat;

1- **Cumhurbaşkanı Kararı;** 8760 sayılı “2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Karar”

2- **Tebliğ;** 2024/23 No.lu “Hayvancılık Desteklemeleri Uygulama Tebliği”

Üreticiler için gelecek yılların öngörülebilir olması amacıyla ilk defa üç yıllık olarak açıklanan Karar ile hayvansal üretim, su ürünleri üretimi, tarımsal araştırma ve geliştirmenin desteklenmesine ilişkin hususlar düzenlenmiştir.

Yeni destekleme modelinde desteklerin yönlendirici ve verimliliğini artırmak amacıyla;

- Aile işletmelerine,
- Genç ve kadın üreticilere,
- Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere üye yetiştiricilere, ilk defa ilave destek verilecektir.
- Üretim planlamasının uygulamasının teşvik edilmesi kapsamında süt ve besi havzası olarak belirlenen illerde bulunan yetiştiricilere,
- Suni tohumlama, soy kütüğü, sütünü kendi tankında soğutma, karkas ağırlığı gibi kriterleri sağlayan yetiştiricilere,
- Hastalıktan arı işletmelerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik temel desteğe ilave destek verilecektir.

Yeni destekleme programı temel hayvancılık ve ürün geliştirme destekleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Her destek türü için temel destek; yönlendirici ve verimliliği artırıcı kriterlerin her biri için de katsayı belirlenmiştir.

Her bir destek türü için temel destek ödenecek, belirtilen kriterleri (genç, aile, kadın vb.) sağlayan yetiştiricilere temel destek tutarı ile katsayının çarpımından elde edilen tutar kadar ilave destek ödenecektir.

Temel destek tutarları ve katsayılar her yıl güncellenecektir.

1. **Temel Hayvancılık Destekleri:** Birim hayvan üzerinden ödenecektir.

- Büyükbaş (buzağı ve malak) desteği
- Küçükbaş (kuzu ve oğlak) desteği
- Arıcılık desteği
- İpekböceği desteği

2. **Ürün Geliştirme Destekleri:** Üretilen ürün üzerinden ödenecektir.

- Çiğ süt desteği
- Besilik sığır (karkas) desteği
- Tiftik desteği

1.1. Büyükbaş (buzağı ve malak) desteği: Desteklemeden yararlanacak buzağı ve malaklar en az 4 ay (120 gün) süreyle yaşamış olmak zorundadır. Programlı aşuları (dişilerde bruselloz ve şap, erkeklerde şap) yapılmış ve VETBİS'e kaydedilmiş olmalıdır. Temel destek tutarı 2024 yılı için 1.000 TL/baştır.

- **Aile işletmesi** olan yetiştiricilere (destekleme veri tabanı oluşturulduğu tarih itibari ile işletmesinde en fazla 20 büyükbaş hayvan olan) ilave temel destek tutarının 1 katı,
- **40 yaş ve altı/kadın yetiştiricilere** ilave temel destek tutarının 0.7 katı,

- **Planlama desteği** (süt ve besi havzası olan illerde) olarak ilave temel destek tutarının 0.5 katı,
- **Suni tohumlama** sonucu doğmuş ise ilave temel destek tutarının 0.8 katı,
- **Yerli sperma** kullanılmış ise ilave temel destek tutarının 0.5 katı,
- Soy kütüğüne kayıtlı ise **soy kütüğü desteği** olarak ilave temel destek tutarının 1.5 (A, B) ile 0,8 (C sınıfı) katı,
- **Ari işletmede** doğan dişi buzağı/malaklar için ilave temel destek tutarının 4 katı,
- **AB onaylı işletmedeki** dişi buzağı/malak ise ilave temel destek tutarının 0,6 katı,
- **Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere üye** olan yetiştiricilere ilave temel destek tutarının 0.2 katı ilave destek verilecektir.

1.2. Küçükbaş Hayvancılık Desteği (Kuzu/Oğlak): Damızlık/koyun keçi yetiştirici birliğine üye yetiştiricilerin (birlik olmayan illerde bu şart aranmaz), Bakanlıkça belirlenen aşuları tamamlanmış, yılı içerisinde doğan ve doğduğu işletmede en az 4 ay (120 gün) süreyle kalan kuzu ve oğlaklarına destek ödenir. Temel destek tutarı 2024 yılı için 200 TL/baş'tır.

- **Aile işletmesi** (destekleme veri tabanları oluşturulduğu tarihten itibaren en fazla 100 anaç koyun-keçi olan işletmelerdeki oğlak ve dişi kuzular) olan yetiştiricilere ilave temel destek tutarının 1 katı,
- **40 yaş ve altı/kadın yetiştiricilerin** işletmelerinde doğan oğlak ve dişi kuzular için ilave temel destek tutarının 0.7 katı,
- **Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere üye** olan yetiştiricilere ilave temel destek tutarının 0.2 katı,
- **Sürü yöneticisi desteği;** 100 baş ve üzeri anaç koyun keçi varlığına sahip işletmelere en fazla bir sürü yöneticisi için ve sadece 100 baş üzerinden ilave temel destek tutarının 1.8 katı ilave destek verilecektir.

1.3. Arıcılık Desteği: Bakanlık Arıcılık Kayıt Sistemine kayıtlı, üretici/yetiştirici örgütlerine üye üreticilere arılı kovan başına 2024 yılı için 100 TL, üye olmayanlara 80 TL temel destek ödenecektir.

- **40 yaş ve altı/kadın üreticilerin** arılı kovanları için ilave temel destek tutarının 0.4 katı,
- **Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere üye** olan üreticilerin arılı kovanları için ilave temel destek tutarının 0.2 katı,
- Planlama kapsamında, **gezgin arıcılık** yapan üreticilerin arılı kovanları için ilave temel destek tutarının 0,3 katı ilave destek verilecektir.

1.4. İpek Böceği Desteği: Ürettiği yaş kozayı Kozabirlik/kooperatifleri veya faaliyet alanı kozadan flatürle ipek çekimi ve işleme olan tüzel kişilik vasıflarına haiz işletmelere satan üreticilere 2024 yılı için 1.000 TL/kg temel destek ödenmiştir.

- **40 yaş ve altı/kadın** üreticilerin yaş kozalarının kilogramına ilave temel destek tutarının 0,4 katsayı ilave destek verilmiştir.

2.1. Çiğ Süt Desteği: 1/1/2025 tarihinden itibaren, üretmiş olduğu çiğ sütü 28145 sayılı Yönetmelik kapsamındaki süt işleme tesislerine satan ve bir tarımsal amaçlı örgüte üye/ortak olan üreticilere; manda, koyun, keçi ile niteliğine ve pazarlama şekline göre inek sütüne, Bakanlığın belirleyeceği dönemler ve kriterler ile üretim maliyeti dikkate alınarak belirlenen birim tutarlar üzerinden temel destek ödemesi yapılacaktır. Çiğ süt üretimine, aile işletmesi, 40 yaş ve altı/kadın, planlı üretim kapsamında süt havzası

olarak belirlenen illere, manda, koyun, keçi sütüne, soğutulma, pazarlanma ve kalite durumuna göre ilave destek verilecektir.

2.2. Besilik Sığır (Karkas) Desteği: Kırmızı et arz güvenliği için besicilerimizin maliyet esasına göre belirli dönemlerde kestirdikleri hayvanlar için hayvan başına 500 TL destek ödenecektir.

- **Aile işletmesi** besi süresini doğduğu işletmede tamamlamış, 1-20 baş arası büyükbaş hayvanı bulunan işletmelerin hayvanları için ilave temel destek tutarının 4 katı,
- **40 yaş ve altı/kadın** yetiştiricilerin hayvanları için ilave temel destek tutarının 0,3 katı,
- **Birinci derece tarımsal amaçlı örgütlere** üye olan yetiştiricilere ilave temel destek tutarının 0.2 katı,
- **En az 270 kg karkas** elde edilen sütçü ırk ve melezleri hayvanlar için ilave temel destek tutarının 0,6 katı,
- **En az 300 kg karkas** elde edilen kombine ırk ve melezleri hayvanlar için ilave temel destek tutarının 0,8 katı,
- **En az 320 kg karkas** elde edilen etçi ırk ve melezleri hayvanlar için ilave temel destek tutarının 1 katı, ilave destek verilecektir.

2.3. Tiftik Üretimi Desteği: Üretmiş olduğu tiftiği, Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine (Tiftikbirlik), Tiftikbirlik'e bağlı kooperatiflere, Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliklerine veya Bakanlığa kayıtlı yün işleme tesislerine müstahsil makbuzu karşılığında satan ve Tiftik Kayıt Sistemi veri tabanına kaydettiren üreticilere 2024 yılı için 80 TL/kg temel destek ödenmiştir.

- **40 yaş ve altı/kadın** üreticilerin ürettikleri tiftikler için ilave temel destek tutarının 0,3 katı,
- Anamal tiftiğine ilave temel destek tutarının 0,7 katı,
- Oğlak tiftiğine ilave temel destek tutarının 0,9 katı,
- Sözleşmeli üretim kapsamında birinci derece tarımsal amaçlı örgütle sözleşme yaparak üretilen tiftik için ilave 1 katı, diğer sözleşmeli üretilen tiftik için ilave temel destek tutarının 0,9 katı ilave destek verilmiştir.

3. Diğer Hayvansal Üretim Destekleri

3.1. Atık Desteği: Bakanlıkça programlanan aşı uygulamaları sonrasında oluşan atıklar için hayvan sahiplerine, 2024 yılı için büyükbaş hayvan atıkları için 5.000 TL/baş, küçükbaş hayvan atıkları için 1.000 TL/baş destek ödenecektir.

3.2. Hayvan Hastalıkları Tazminatı: 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı kanun kapsamında belirlenen hayvan hastalıkları tazminatı, miktarı il ve ilçelerde oluşturulan yerel kıymet takdir komisyonu tarafından belirlenerek 2022-2026 yılları için hayvan sahiplerine ödenmektedir (Karar Sayısı: 2022/6243).

3.3.3. SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNİN DESTEKLENMESİ

Mevzuat:

- Cumhurbaşkanı Kararı;** 8760 sayılı “2024-2026 Yıllarında Yapılacak Hayvancılık Desteklemelerine İlişkin Karar”
- Tebliğ;** 2024/28 numaralı “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Desteklemesine Dair Tebliğ”

1- Su Ürünleri Yetiştiriciliği Desteği: Su ürünleri yetiştiriciliği yapanlara, su ürünleri bilgi sistemine kayıtlı olmak şartıyla, Bakanlıkça onaylı su ürünleri yetiştiricilik belgesine sahip ve su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan işletmelere ürettikleri türler ve üretim şekline temel destek ödemesi yapılacaktır.

Proje kapasitesi 50 ton/yıl ve altı olan, kapalı devre üretim yapan, üretici birliğine üye olan ve birinci derece tarımsal amaçlı örgüte üye olan işletmelere her bir teknik kriter için temel desteğe ilave destek verilecektir.

2- Küçük Ölçekli Balıkçılık Desteği: Geçerli bir su ürünleri ruhsat tezkeresine sahip olan, iç sularda faaliyet gösteren balıkçı gemilerinin tamamı ile denizde faaliyet gösteren 12 metreden küçük boylardaki balıkçı gemilerine; avlanma yöntemi, avlanılan ürün ve miktarları ile sosyoekonomik durumlarına ilişkin verilerin toplanması karşılığında, boy grubuna göre değişen oranlarda olmak üzere gemi başına 2025 yılı için 5.000-12.000 TL arasında destekleme ödemesi yapılacaktır. Balıkçı gemisi sahibi veya ortağı kadınlara küçük ölçekli balıkçılık desteği %35 daha fazla ödenecektir.

3- Balon Balığı Avcılığı Desteği: Ülkemiz karasularında istilacı ve yabancı tür olan balon balıklarının (*Lagocephalus sceleratus*, *Lagocephalus spadiceus*, *Lagocephalus suezensis*, *Lagocephalus guentheri*, *Torquigener flavimaculosus*, *Tylerius spinosissimus*, *Lagocephalus lagocephalus*, *Sphoeroides pachygaster*) balıkçılar tarafından avlanılmasını teşvik etmek, üzerlerinde av baskısı oluşturmak, zararı en aza indirmek ve stoğa yeni katılım oranını düşürmek amacıyla balon balığı avlayan balıkçılara türlere göre değişmek ile birlikte adet başına 10-25 TL arasında değişen tutarlarda 3 yıl süre ile destek ödenecektir (Karar Sayısı: 2024/8246).

3.3.4. TARIMSAL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRMENİN DESTEKLENMESİ

1. Hayvan Gen Kaynakları Desteği: Hayvan gen kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça uygulanan proje kapsamındaki yetiştiricilere 2024 yılı için Tabloda belirtilen birim tutarlarına göre destekleme yapılmaktadır.

Tablo 20. Hayvan Gen Kaynakları Desteği

Hayvan Gen Kaynakları Desteği		TL/baş/kovan/kg
Halk elinde manda ıslahı (anaç manda) (baş)	Boğa ve yılı içerisinde doğuran anaç manda	6.200
	Yılı içerisinde doğurmayan anaç manda	3.900
Damızlığa ayrılmak üzere seçilen manda (düve tosun) (baş)		5.050
Damızlık erkek materyal (koç-teke) desteği (baş)	Elit sürü	1.100
	Taban sürü	650
Islah programındaki; koyun/ keçi ile yavrularına halk elinde ıslah desteği (baş)	Elit sürü	475
	Taban sürü	250

Hayvan Gen Kaynakları Desteği		TL/baş/kovan/kg
Halk elinde yerli sığır ıslahı (anaç yerli sığır) (baş)	Boğa ve anaç yerli	6.200
Damızlığa ayrılmak üzere seçilen yerli sığır (düve/tosun) (baş)		5.050
Hayvan genetik kaynaklarını koruma	Büyükbaş hassas koruma (baş)	4.650
	Küçükbaş hassas koruma (baş)	2.350
	Büyükbaş koruma (baş)	2.500
	Küçükbaş koruma (baş)	400
	Arı koruma (kovan)	325
	İpekböceği koruma (kg)	700

2. Tarımsal Ar-Ge Proje Desteği: Bakanlığın ve tarım sektörünün ihtiyaç duyduğu öncelikli konulara ilişkin bilgi ve teknolojilerin geliştirilmesi ve bunların çiftçiler ile tarımsal sanayicilere aktarılması amacıyla, Bakanlıkça uygun görülen araştırma geliştirme (AR-GE) projelerine 2025 yılından itibaren 3 (üç) yıl süreyle destek ödenecektir (Karar sayısı: 2024/8859).

3.4. TARIMSAL KREDİLER

1- Cumhurbaşkan Kararı;

- 8038 sayılı “Ziraat Katılım Bankası A.Ş. Tarafından Tarımsal Üretime Dair Hazine Kâr Payı Destekli Yatırım ve İşletme Finansmanı Kullanılmasına İlişkin Karar
- 8039 sayılı “T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Hazine Faiz Destekli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Karar”

2- Tebliğ; 2024/15 No.lu “Tarımsal Üretime Dair Faiz/Kâr Payı Destekli Yatırım ve İşletme Kredisi/Finansmanı Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği”

Tarımsal üretime yönelik finansman ihtiyacının uygun koşullarda karşılanması amacıyla faydalanıcılar, 1.1.2024-31.12.2026 tarihleri arasında Ziraat Katılım Bankası A.Ş. ile T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden 28 farklı konuda %25-%100 aralığında hazine faiz/kâr payı destekli yatırım ve işletme kredi/finansmanı kullanımı yapılabilmektedir.

Faydalanıcılar;

- Gerçek ve tüzel kişi üreticiler
- Sözleşmeli üretim yaptıran gerçek ve tüzel kişiler
- Tarımsal amaçlı örgütler
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM)
- Yalnızca lisanslı depo yatırımlarına münhasır olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları ile bunların iktisadi işletmeleri
- Yalnızca ruhsatlı kuyulardan ve diğer kaynaklardan su çıkarmak ve bu suyu üyelerine dağıtmak amacıyla tesislerinin elektrik ihtiyacını karşılamak maksadıyla yapacakları güneş enerjisi sistemlerine ilişkin yatırımlara ve tarımsal elektrik bedeli ödemelerine münhasır olmak üzere 8/3/2011 tarihli ve 6172 sayılı Sulama Birlikleri Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren sulama birlikleri
- Tarımsal Ar-Ge firmaları
- Biyo-Tarım firmaları
- Tarımsal ürün işleyen firmalar
- Lisanslı depoculuk firmaları
- Tarım makinaları parkı işletmeleri

Tablo 21. Üretim Konuları, Yatırım ve İşletme Kredilerinde İndirim Oranları ve 2024 Yılı Üst Limitler

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		KREDİ ÜST LİMİTİ(TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
SÜTÇÜ VE KOMBİNE SIĞIR YETİŞTİRİCİLİĞİ	50	50	60.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Atıl işletme alımı	10	-	
Kendi yemini üretme/mera kullanımı	-	5	
Yurt içinde doğan veya genomik testten geçmiş hayvan alımı/kullanımı	5	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
BÜYÜKBAŞ HAYVAN BESİCİLİĞİ	50	50	40.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Atıl işletme alımı	10	-	
Kendi yemini üretme/mera kullanımı	-	5	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/kullanımı	-	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK	75	75	50.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Atıl işletme alımı	10	-	
Kendi yemini üretme/mera kullanımı	-	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Bakanlık ıslah programlarından elde edilen koç/teke alımı/kullanımı	5	5	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
HASTALIKTAN ARI HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	70	70	80.000.000
Sözleşmeli üretim	-	15	
AB onaylı süt çiftliği	5	5	
Yurt içinde doğan veya genomik testten geçmiş hayvan alımı/kullanımı	5	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
ARICILIK	50	50	10.000.000
Sözleşmeli üretim	-	15	

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		KREDİ ÜST LİMİTİ (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
Gezginci arıcılık	10	10	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	85	100	
KANATLI SEKTÖRÜ	25	50	20.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Damızlık yetiştiriciliği	25	25	
Atıl işletme alımı	10	-	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Bakanlık tarafından geliştirilen yerli hat kullanımı	10	10	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ	50	50	40.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Su ürünleri yetiştirme	10	10	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Avcılık amaçlı gemi tam boyu 12 metreden küçük	10	10	
Av araçlarının markalanmış olması/Balıkçı Gemileri İzleme Sistemi bulunması	10	10	
Kooperatif ortağı/Birlik üyesi	10	10	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
TEMEL HAYVANSAL ÜRETİM			10.000.000
300.000 TL'ye kadar olan krediler (300.000 TL dahil)	100	100	
300.000 TL'nin üzerindeki krediler	50	50	
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Atıl işletme alımı	10	-	
Kendi yemini üretme/mera kullanımı	-	5	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/kullanımı	5	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	5	5	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
KAPALI ORTAMDA BİTKİSEL ÜRETİM	50	50	100.000.000
Sözleşmeli üretim	-	15	
Yurt içi sertifikalı tohum/fide/fidan kullanımı	10	10	
Organik tarım/iyi tarım/biyolojik mücadele/biyoteknik mücadele uygulamaları	-	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Yenilenebilir/atık enerji kullanımı	20	20	
Entegre ve Kontrollü Ürün Yönetimi	-	10	
Yağmur suyu hasatı	10	-	

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		KREDİ ÜST LİMİTİ (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
YEM BİTKİSİ ÜRETİMİ	75	75	20.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Yurt içi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	-	10	
Basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
YURT İÇİ SERTİFİKALI TOHUM, FİDE, FİDAN ÜRETİMİ	100	100	80.000.000
SÜS BİTKİSİ, TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER ÜRETİMİ	50	50	30.000.000
Sözleşmeli üretim	-	15	
Basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	80	100	
MEYVE YETİŞTİRİCİLİĞİ VE BAĞCILIK	75	75	40.000.000
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Yurt içi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	10	10	
Basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Organik tarım/iyi tarım/biyolojik mücadele/biyoteknik mücadele uygulamaları	-	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
TEMEL BİTKİSEL ÜRETİM			10.000.000
300.000 TL'ye kadar olan krediler (300.000 TL dahil)	100	100	
300.000 TL'nin üzerindeki krediler	50	50	
Planlı üretim	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	15	
Yurt içi sertifikalı tohum/fide/fidan kullanımı	10	10	
Basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Organik tarım/iyi tarım/biyolojik mücadele/biyoteknik mücadele uygulamaları	-	5	
Kadın çiftçi/girişimci ve/veya Genç çiftçi/girişimci (≤ 40 yaş)	15	15	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
TARIM MAKİNELERİ (Traktör ayrık)	50	-	10.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	85	-	
TRAKTÖR	25	-	2.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	60	-	

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		KREDİ ÜST LİMİTİ (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
BASINÇLI SULAMA SİSTEMİ YATIRIMI	75	-	15.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	-	
TARIM MAKİNELERİ PARKI	75	-	20.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	-	
ARAZİ ALIMI (BİRLEŞTİRME)	25	-	10.000.000
LİSANSLI DEPOCULUK YATIRIMLARI	50	-	150.000.000
ELÜS KARŞILIĞI KREDİ	-	100	15.000.000
SOĞUK HAVA DEPOSU YATIRIMLARI	50	-	40.000.000
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	65	-	
TARIMSAL ÜRÜNLERİN İŞLENMESİ	50	50	30.000.000
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	15	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	65	65	
SÖZLEŞMELİ ÜRETİM (üretim yaptırın gerçek/tüzel kişi)	-	50	200.000.000
Planlı üretim	-	20	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	-	70	
TARIMSAL ELEKTRİK BEDELİ	-	100	5.000.000
TARIMSAL YENİLENEBİLİR ENERJİ YATIRIMLARI	75	-	15.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Organize tarım bölgesi yatırımları	15	-	
Birinci derecede tarımsal amaçlı örgüt	10	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	-	
BİYO-TARIM YATIRIMLARI	50	50	15.000.000
TARIMSAL AR-GE	50	50	10.000.000

Kaynak: 8038 ve 8039 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararları Ek-1

Kredi/finansman kullandırmalarında özellikli indirim kriterlerinin sağlanması durumunda, her üretim konusu için belirlenen standart indirim oranlarına ilave faiz/kâr payı indirimi uygulanabilmektedir.

Örneğin “üretim planlaması” kapsamında üretim yapan üreticilere,

- Sütçü ve Kombine Sığır Yetiştiriciliği
- Büyükbaş Hayvan Besiciliği
- Küçükbaş Hayvancılık
- Kanatlı Sektörü
- Su Ürünleri Sektörü
- Temel Hayvansal Üretim (300 bin TL üzeri)
- Yem Bitkisi Üretimi
- Meyve Yetiştiriciliği ve Bağcılık
- Temel Bitkisel Üretim (300 bin TL üzeri)
- Sözleşmeli Üretim (üretim yaptırın gerçek/tüzel kişi)

konularında kredi/finansman kullandırmalarında %20 oranında ilave faiz/kâr payı indirimi uygulanabilmektedir.

Kredi üst limitleri her yılın sonunda, ocak ayının birinci gününden itibaren geçerli olmak üzere TÜİK tarafından yayımlanan Tarımsal Girdi Fiyat Endeksine göre revize edilecektir.

Kredi tahsis edilecek faydalanıcıların kredi değerliliklerinin ve kredi tahsis kriterlerinin belirlenmesi, kredi/finansman limitleri, vadeleri, yatırım ve ödemesiz dönemlerinin tespit edilmesi, kredilerin/finansmanların teminatlandırılması, özkaynak oranlarının belirlenmesi, geri ödeme koşullarının tespiti ile borçlandırma, kullandırma, takip ve tahsil ve benzeri işlemleri Bankanın ve TTK'nın kendi usul ve mevzuatı dâhilinde yürütülmektedir.

3.5. ORKÖY DESTEKLERİ

Uygulayıcı Kurum: TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI, Orman Genel Müdürlüğü

OrkÖy Desteklerinin Amacı:

Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi hedeflerine ulaşmak üzere, orman köylülerinin kalkındırılmalarına katkıda bulunmak ve ormanlara olabilecek baskıyı azaltmak için orman köylülerine, kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına hibe ve kredi kullandırılması amaçlanmaktadır.

Kimler Yararlanabilir:

- Orman Köylüleri
- Kooperatifler ve Üst Kuruluşları
- Destekten yararlanacak orman köylülerinde o köyde en az 1 yıl ikamet etme şartı aranmaktadır. Daimi işçi, memur ve esnaf kişilere kredi verilmemektedir.

Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelikte;

Orman köyü: Mülki sınırları içerisinde Devlet ormanı olan köyler ile daha önce orman köyü iken 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanunla mahalleye dönüşen yerleri,

Orman köylüsü: Orman köyü/mahallesinde kredi ve hibe tespit tarihi itibarıyla en az bir yıl süreyle ikamet etmekte olan halkı ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.

ORKÖY desteklerinden sadece orman köylüleri yararlanabilir ve bunun için köyün bağlı bulunduğu Orman İşletme Müdürlüğüne, faydalanmak istedikleri ORKÖY projesinin türünü belirten bir dilekçeyle başvurabilirler.

ORKÖY iş ve işlemleri; 6831 sayılı Orman Kanunu, Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik ve 7022 nolu Tamim uyarınca yürütülmektedir.

Bu kapsamda; ORKÖY destekleri her proje türünden en az 3 ünite şeklinde uygulanmaktadır. Bu durumda aynı proje türünden faydalanmak isteyen en az 3 kişinin talep dilekçesi olması gerekmektedir.

Desteklemelere ait iş ve işlemler orman işletme müdürlükleri tarafından yürütülmekte olup, başvuru sahibinin ikamet ettiği orman köyünün bağlı bulunduğu Orman İşletme Müdürlüğüne veya Orman İşletme Şefliğine yazılı başvuru yapması halinde ilgili köy, ORKÖY çalışma programına alınabilir.

Orman Genel Müdürlüğü orman köylülerini desteklemek amacıyla iki türlü kredi desteği vermektedir.

Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi ve genişletilmesi hedeflerine ulaşmak üzere, orman köylülerinin kalkındırılmalarına katkıda bulunmak ve ormanlara olabilecek baskıyı azaltmak için orman köylülerine, kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına hibe ve kredi kullandırılması amaçlanmaktadır.

Kredi üst limitleri her yıl Orman Genel Müdürlüğü tarafından belirlenir. Kredilerden faiz alınmamaktadır.

A) FERDİ KREDİ DESTEĞİ;

- Ekonomik krediler için proje tutarının en az yüzde %10'u oranında köylü katkısı aranır.
- 2024 yılı için hibe oranı %20'dir. Verilen destek tutarının %20'si hibe olup geri kalan %80'lik kısım proje türüne göre 3-7 yılda, yılda 1 taksit ve faizsiz olarak geri alınmaktadır.
- Ev kadınları için mikro kredi projeleri haricindeki konular için aileden yalnızca 1 kişiye kredi verilir. Borcunun tamamını aksatmadan ödeyenlere tekrar kredi verilebilir.

1. Sosyal Krediler:

Orman köylüsünün hayat kalitesini yükseltmek, odunun yakacak olarak kullanımını azaltmak aynı zamanda ormanların korunmasının sağlanması için uygulanan kredi türüdür. Vade süreleri proje türlerine göre 3-7 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 22. Sosyal Krediler

Kredi Türleri	Kapasite	2024 Yılı Kredi Üst Limiti (TL)
Dam Örtülüğü	150 m2	28.000
Dış Cephe Mantolama (PVC'li)	100 m2, pencere değişimi dahil	70.000
Dış Cephe Mantolama*	100 m2, pencere değişimi dahil ve kalorifer tesisatı dahil	130.000
Dış Cephe Mantolama	Pelet sobalı kalorifer sistem dahil	140.000
Güneş Enerjisi Su Isıtma Sistemi	2-3 kollektörlü	16.000
Güneş Enerjisi Su Isıtma Sistemi	Vakum tüplü	13.000
Pelet Sobası	-	33.000
Peletli Kalorifer Sistemi	Isı yalıtımlı evler için	70.000
Katı Yakıtlı Kalorifer Sistemi	Isı yalıtımlı evler için	60.000
Köy Evleri Elektrik İç Tesisatı		42.000

2. Ekonomik Krediler

Bu projelerle orman köylüsünün yeni tarım uygulamalarıyla buluşturulması, gelir seviyesinin iyileştirilmesi, istihdama katkı sağlanması, kırsal alandan şehirlere göçün önlenmesi ve ormana olan baskının azaltılması hedeflenmektedir. Vade süreleri proje türlerine göre 3-7 yıl arasında değişmektedir.

Tablo 23. Ekonomik Krediler

Kredi Türleri	Kapasite	2024 Yılı Kredi Üst Limiti (TL)
Bağcılık-Yayla Bağcılığı	5 dekar	80.000
Besi Koyuncululuğu	50 baş	330.000
Besi Sığırcılığı	10 baş	330.000
Bodur Meyvecilik**	5 dekar	80.000
Ev Pansiyonculuğu	-	135.000
Fenni Arıcılık	30 kovan	140.000
Fenni Arıcılık (Kafkas Arısı)	30 kovan	160.000

Kredi Türleri	Kapasite	2024 Yılı Kredi Üst Limiti
Fenni Arıcılık	30 kovan-ihatalı	175.000
Halicilik	1 tezgah	50.000
Kültür Mantarcılığı	13.080 kg/yıl	250.000
Malç Örtülü Çilek Yetiştiriciliği	2 dekar	65.000
Manda Yetiştiriciliği	3 baş	280.000
Meyvecilik	5 dekar	75.000
Nazar Boncuğu Üretimi	45.600 adet/yıl	75.000
Serada Erik Üretimi	1.000 m2	250.000
Seracılık	500 m2	240.000
Seracılık	1.000 m2	320.000
Serada Erik Üretimi	1.000 m2	400.000
Süt Koyuncululuğu	30+1 baş	330.000
Süt Sığırcılığı	2 baş	280.000
Süt Sığırcılığı	5 baş	560.000
Adaçayı Yetiştiriciliği	5 dekar	60.000
Kekik Yetiştiriciliği	5 dekar	60.000
Lavanta Yetiştiriciliği	5 dekar	85.000
Mavi Yemiş Yetiştiriciliği	2 dekar	120.000
Gojy Berry Yetiştiriciliği	2 dekar	60.000
Sumak Yetiştiriciliği	5 dekar	50.000
Aronya Yetiştiriciliği	1 dekar	55.000
Motorlu Testere ve Koruyucu Giysisi	1 takım	30.000
Tomruk Çekme Vinci (Tambur) (Mekanik)	1 adet	170.000
Tomruk Çekme Vinci (Tambur) (Hidrolik/Pinomatik)	1 adet	350.000
Traktör	1 adet (55-69 HP)	600.000
Traktör	1 adet (70 HP ve üzeri)	700.000
İstifleyici Yükleyici Aksam (Ters Kepçe)	1 adet	325.000
Tomruk Soyma Makinesi	1 adet	700.000
Ceviz İlaçlama Hasat Makine ve Ekipmanları	1 adet	50.000
Makinelili Odun Kömürü Üretimi	1 adet	200.000
Mikro Kredi	Ev hanımlarına yönelik gelir getirici faaliyetler için girdi bedeli	50.000
Güneş Enerjisinden Elektrik Üretim Sistemi	2,0 kWp	120.000

* Söz konusu projenin 60.000 TL'si kat kalorifer sistemi için olup, 70.000 TL'si mantolamada kullanılacaktır.

** Bodur meyvecilik 2-5 dekar alanda uygulanabilmektedir. Tabloda yer alan üst limit 5 dekar içindir.

B. KOOPERATİF KREDİ DESTEĞİ

Orman köyünde bulunan tarımsal kalkınma kooperatifleri proje bazında desteklenmektedir. Kooperatif kredileri faizlidir, Ziraat Bankasının tarımsal kredilere uyguladığı faizin yedide biri (1/7) oranında yıllık faizle kredi verilir. Vade süreleri proje türlerine göre 3- 8 yıl arasında değişmektedir. Ayrıca projelere, her yıl Genel Müdürlükçe belirlenecek oranlarda hibe desteği verilmektedir.

NOT: Uygulamalar, 13/06/2012 tarihli ve 28322 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik" ve bu yönetmelikte muhtelif zamanlarda yapılmış değişiklik ile yürütülmektedir.

- Proje konusuna göre %5-25 arasında kooperatif özkaynak katkısı aranmaktadır.
- Proje konusu ve kredi limitleri proje özelinde Bakanlıkça değerlendirilmektedir.

Başvuru Dönemi Ne Zamandır?

Başvurular yıl boyunca yapılabilmektedir, takip eden yılbaşında sonuçlar değerlendirilmektedir.

3.6. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DIŞINDAKİ KURUMLAR

Uygulayıcı Kurum: Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı

Kimler Yararlanabilir? Asgari 2 Milyar TL (Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamındaki yatırımlar için 100 milyon TL) sabit yatırım öngören Özel Sektör Kuruluşları (firmalar)

Desteklenecek Alanlar ve Destek Unsurları

2016/9495 sayılı "Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar" tahtında uygulanan Proje Bazlı Teşvik Sistemi, kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda ülkemizin mevcut durumda veya gelecekte ortaya çıkabilecek kritik ihtiyaçlarını karşılayacak, arz güvenliğini sağlayacak, dışa bağımlılığını azaltacak, teknolojik dönüşümünü gerçekleştirecek, yenilikçi, Ar-Ge yoğun ve yüksek katma değerli yatırımların proje bazlı olarak desteklenmesine yönelik 2 Milyar TL (Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamındaki yatırımlar için 100 milyon TL) ve üzeri yatırımlara has bir programdır. Program kapsamında desteklenen projeler Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Resmî Gazete'de yayınlanmaktadır.

- Gümrük vergisi muafiyeti
- KDV istisnası
- KDV iadesi
- Vergi indirimi veya istisnası
- Sigorta primi işveren hissesi desteği
- Gelir vergisi stopajı desteği
- Nitelikli personel desteği
- Faiz veya kâr payı desteği
- Sermaye katkısı
- Enerji desteği
- Kamu alım garantisi
- Yatırım yeri tahsisi
- Altyapı desteği
- Kanunlarla getirilen izin, tahsis, ruhsat, lisans ve tesciller ile diğer yasal ve idari süreçlerde kolaylaştırıcı düzenleme yapılması
- Hibe desteği

Başvuru Dönemi: Başvurular, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından firmalara yapılacak davet veya duyuruya istinaden yapılmaktadır. Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı kapsamında Proje Bazlı Teşviklerden yararlanma imkânı bulunmakta olup bu program kapsamındaki başvurular, yayınlanan çağrı dönemlerinde yapılmaktadır.

4. İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLARIN İLETİŞİM BİLGİLERİ

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı - Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi (TARYAT) İletişim Bilgileri:

Adres: Üniversiteler Mahallesi Dumlupınar Bulvarı No:161 12.Kat Lodumlu / ANKARA

Tel: 0 (312) 258 82 76-78

Web: www.tarimorman.gov.tr/TRGM/TARYAT

E-posta: taryat@tarimorman.gov.tr

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

Adres: Mustafa Kemal Mahallesi Dumlupınar Bulvarı (Eskişehir Yolu 7.km) 2151. Cadde NO:154/A Çankaya/ANKARA

Tel: 0 (312) 444 61 00

Web: www.sanayi.gov.tr

E-posta: info@sanayi.gov.tr

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı - Muğla İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

Adres: Muslihittin mah. Hasat sok. No:1 48050 Menteşe/MUĞLA

Tel: 0 (252) 214 12 50

Faks: 0 (252) 214 12 42

Web: mugla.tarimorman.gov.tr

E-Posta: mugla@tarimorman.gov.tr

T.C. Muğla Valiliği

Adres: Emirbeyazıt Mahallesi Cumhuriyet Meydanı No:3 Menteşe/MUĞLA

Tel: 0 (252) 214 12 34

Faks: 0 (252) 214 31 88

Web: www.mugla.gov.tr

E-Posta: mugla@icisleri.gov.tr

Güney Ege Kalkınma Ajansı

Adres: Pamukkale Teknokent Kınıklı Mah. Hüseyin Yılmaz Caddesi No:67 B Blok Kat:2 Pamukkale/DENİZLİ

Tel: 0 (258) 371 88 44

Faks: 0 (258) 371 88 47

Web: www.geka.org.tr

E-Posta: info@geka.org.tr

GEKA Muğla Yatırım Destek Ofisi

Adres: Muslihittin Mahallesi Mehmet Polatoğlu Caddesi No:22/1 Menteşe/MUĞLA

Tel: : 0 (252) 213 17 92

Faks: 0 (252) 213 17 82

E-posta: mugla@geka.org.tr

**Bu çalışma, yatırımcılara yardımcı olmak amacıyla Muğla ilinin tarım, hayvancılık ve orman alanlarındaki potansiyeli hakkında bilgiler içermektedir. Bu rehber yatırımcılara yardımcı bir kaynak olması amacıyla; Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için rehber içerisinde bilgileri bulunan ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilebilir.*